

HÜSEYİN PERVİZ PUR
Yeminli Mali Müşavir

OSMANLI'DA
VERGİ İSYANLARI
1730 Patrona Halil İsyanı ve
Diğer İsyân Hareketleri

 Carihçi
Kitabevi5

Tarihçi Kitabevi Yayınları • 79

Genel Yayın Yönetmeni

Necip Azakođlu

Editör

Necip Azakođlu

Kapak ve sayfa tasarımı:

Çađlar Yalçın

Birinci baskı: Mart 2015, İstanbul

Boyutlar: 16,5 x 23 cm

Sayfa sayısı: 224

ISBN: 978-605-4534-72-2

Baskı ve Cilt

Pasifik Ofset Ltd. Şti.

Cihangir Mah. Güvercin Cad. No:3/1

Baha İş Merkezi A Blok Kat: 2 34310 Haramidere/İstanbul

Tel: 0212 412 17 77 Sertifika No: 12027

© Yayın hakları Tarihçi Kitabevi'ne aittir.

Bu eserin bütün hakları saklıdır.

Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen

alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez,

çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Tarihçi Kitabevi

www.tarihcikitabevi.com

Moda Caddesi No: 104/A Moda/Kadıköy-İstanbul

Tel: 0216 418 68 86

GSM: 0530 370 74 11

E-posta: info@tarihcikitabevi.com

HÜSEYİN PERVİZ PUR
Yeminli Mali Müşavir

OSMANLI'DA
VERGİ İSYANLARI

1730 Patrona Halil İsyanı ve
Diğer İsyân Hareketleri

Tarihçi
Kitabevi

Hüseyin Perviz Pur

1942 yılında İstanbul'da doğdu. 1963-1964 döneminde İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye-Muhasebe bölümünden mezun oldu. Muhasebeci, Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir olmak üzere 1957 yılından bu yana serbest çalışmaktadır. Halen Pür Bağımsız Denetim Yeminli Mali Müşavirlik Anonim Şirketi'nin Yönetim Kurulu Başkanı'dır. 12.02.1988'den beri uluslararası denetim şirketlerinde ortak ve baş denetçi olarak görev yapmaktadır.

İstanbul Üniversitesi'nde "Türk Vergi İdaresinin Yeniden Yapılanması" isimli çalışması ile yüksek lisans tezini tamamlamıştır.

1987-1989 yılları arasında Sermaye Piyasası Kurulu Muhasebe ve Denetim Standartları Komisyon Üyeliği, Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği'nde 1978-1992 döneminde Yönetim Kurulu üyeliği, Genel Sekreterlik ve Başkanlık görevlerini yürüttü. 1989 yılında Maliye ve Gümrük Bakanlığı Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Geçici Kurul üyeliğine seçilerek TÜRMOB'un kuruluşunda görev aldı. 1989-2005 yılları arasında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Yüksek Okulu'nda "Türk Vergi Sistemi" konusunda öğretim görevlisi oldu. 1992 yılında Türkiye S.M.M.M. ve Y.M.M. Odaları Birliği Disiplin Kurulu üyeliği yaptı.

1990 yılından beri İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası Yönetim Kurulu üyesi ve Oda Genel Sekreterliği yapmaktadır. 2003 yılında TÜRMOB bünyesinde kurulan Türkiye Denetim Standartları Kurulu'na, 2005 yılında Maliye Bakanlığı Vergi Konseyi üyeliğine seçilmiş ve 2005-2011 yılları arasında bu görevde bulunmuştur.

"Türk Vergi İdaresinin ve İdarenin Yeniden Yapılanması" (İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi) (1992) "Muhasebe Standartları ve Finansal Tablo-ların Analizi" (2000), "Türkiye'nin Borç Prangası" (2005), "Gayrimenkulde Vergi Uygulamaları" (2006), "Varlık Vergisi ve Azınlıklar" (2007), "Vergi Sisteminin Ekonomiye Uyumu (1838-2012) (2012)" ile "Rumeli de Vatanımızdı" (2008) ve "Aşk Yeniden Doğmaktır" (2008) adlı şiir kitaplarını yayınlamıştır. Ayrıca birçok dergi ve gazetelerde makaleleri yayınlanmış, seminer ve panellerde mesleki sunumlar yapmıştır. Evli ve bir çocuk babasıdır.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	11
TÜRKLER VE OSMANLILAR	15
OSMANLI VE YENİÇERİLER	19
OSMANLI İMPARATORLUĞU'NDA TOPRAK VE VERGİ DÜZENİ	21
1300-1600 Dönemi	21
1680-1792 Dönemi	24
<i>Defterdarlık</i>	25
<i>Başmuhasebe Kalemi</i>	26
<i>Tarihçi Kalemi</i>	26
<i>Eyalet Maliye Teşkilatı</i>	27
<i>Dirlik Sistemi</i>	27
1792-1922 (Çöküş) Dönemi	32
GERİLEME DÖNEMİNE GİRERKEN OSMANLI MALİYESİ	38
I. Mukataa Gelirleri	39
II. Cizye Gelirleri	41
III. Avariz Gelirleri	41
IV. Celebkeşan Ağnamı Gelirleri	42
MALİ KRİZİN SEBEP VE SONUÇLARI	44
Esnaftan Alınan Munzam Vergiler	45
OSMANLI'DA GERİLEME DÖNEMİ	

OSMANLI İMPARATORLUĞU'NUN ÇÖKÜŞÜ	50
Siyasal ve Askeri Yozlaşma	50
Mali Olaylar	55
LALE DEVRİ	58
Edirne Vakası	58
III. SELİM'İN REFORMLARI	67
Bilimde Yenilik	73
Ekonomik Reformlar	76
İstanbul'un İaşesi Sorunu	78
Ticaret Reformu	79
II. MAHMUT VE REFORMLARI	81
Siyasal Kimliği	81
Mali Reformlar	87
Osmanlı-Rus Savaşları	89
ULUSAL VERGİ İSYANLARI	93
Erzurum'da Halk Hareketleri	97
Ulusalçılığın İlk Uyarısı; 1908 Halk Boykotu	109
Türk Halkının Osmanlı'ya Başkaldırışı "Celali İsyanları"	113
Karayazıcı Celali İsyanı	115
1838 BALTALİMANI TİCARET ANTLAŞMASI	124
Sanayileşmenin Engellenmesi	124
Neden İsyan Olmadı?	130
PATRONA HALİL İSYANI (1730)	133
Lale Devri	133
PATRONA İSYANI'NIN SOSYAL, EKONOMİK VE MALİ NEDENLERİ	136
I. Vergi İsyanının Sosyal Nedenleri	136
<i>A. Osmanlı İmparatorluğu'nun Devlete Dönüşümü</i>	136
<i>B. Kaybedilen Topraklar</i>	140

<i>C. Devlet Yönetimi Ve Halkın Yaşamı</i>	141
II. Ekonomik Nedenler	142
III. Mali Sorunlar ve Aşırı Vergiler	148
1730 LALE DEVRİ'NDE "VERGİ İSYANI"NI ETKİLEYENLER	153
III. Ahmet (Padişah)	156
Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa	159
Kaptan-ı Derya Kaymak Mustafa Paşa	164
Kaptan-ı Derya Abdi Paşa	167
İspirzade Ahmet Hoca	168
İstanbul Kadısı Zülali Hasan Efendi	174
Patrona Halil	176
1730 LALE DEVRİ "VERGİ İSYANI"	180
28 Eylül 1730	181
29 Eylül 1730	184
30 Eylül 1730	186
1 Ekim 1730	187
İSYAN SONRASI OLAYLARIN GELİŞMESİ	
BİD'AT VERGİSİ VE MALİKÂNENİN KALDIRILMASI	190
"VERGİ İSYANI BAŞARIYA ULAŞMIŞTIR"	193
BULGARİSTAN BİLİMLER AKADEMİSİ	
TARİH ENSTİTÜSÜNÜN BİLDİRİSİ	
Sayı XII-1963	196
1730 YILINDA PATRONA HALİL İSYANI	
VE BULGARİSTAN'DAKİ YANKILARI	196
Straşimir Dimitrov	196
S. Dimitrov (Özet -Rusça)	213
KAYNAKÇA	217
Belge	221
DİZİN	223

*“Vergilendirilmiş Kazanç Kutsaldır”
ilkesine gönül veren
kamu ve özel sektörde
çalışan değerli meslektaşlarıma.....*

GİRİŞ

“Vergi” ile ilgili bir kitap yazmaya başlarken sorumluluğumuz daha çok artmaktadır.

Bunun nedeni, önce geçmişin bilgilerini hafızamızda yoklamak, yaşadıklarımızın içinden okuyuculara yansıtılacak bilgileri seçmek, bu seçimi yaparken geleceğe de ışık tutacak, katkı sağlayacak önerilerde de bulunmak ihtiyacıdır.

Vergi bir vatan borcu ise, burada kamu ve özel sektörde bu görevi üstlenenler aynı düzeyde görülmelidir. Tek taraflı bakış açısı yanlıştır. Sizi yanılıdır.

Vergi nedir?

Anayasamızın iki önemli temel maddesini aşağıya aktarıyorum.

Vatan hizmeti

MADDE 72 — “Vatan hizmeti, her Türk’ün hakkı ve ödevidir. Bu hizmetin Silahlı Kuvvetler’de veya kamu kesiminde ne şekilde yerine getirileceği veya getirilmiş sayılacağı kanunla düzenlenir.”

Vergi ödevi

MADDE 73 — “Herkes kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür.

Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır.

Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır.

Vatandaşın iki önemli ödevi, alt alta Anayasamızda yer almaktadır.

Bu önemli iki maddenin “görev olarak” eşit düzeyde alt alta yer alması, bizlerin vatanımıza olan tartışılmaz GÖREVİMİZİ göstermektedir.

Kim vergi ödemiyor, bilerek göz yumuyor, katkı sağlamıyorsa bu, devletin hazinesinden para çalmak değildir, tüm toplumun cebinden para çalmaktır. Çünkü devletin hazinesinde toplanan para topluma sunulan hizmetler için kullanılacaktır. O zaman, rahmetli üstad Ali Alaybek’in dediği gibi; “VERGİLER, HALKIN VERGİSİ” dir.

Ancak vergi, ekonomik ve sosyolojik yapıya uygun olmalıdır. Mükelleflerin maddi açıdan büyümesine, yeni mükelleflerin oluşmasına katkı sağlamalıdır. Ekonomiye geliştirmelidir.

Yüksek ve ekonomiye uyumsuz vergiler daima tepki ile karşılanır. Vergi kaçakları artar, kayıt dışı ekonomi oluşturur.

“Vergilendirilmiş kazanç kutsaldır.” Bu cümle genellikle tüm Maliye binalarının giriş kapısı üzerinde yazar. Maliye ile işleri olan mükellefler ve meslekdaşlarım okur geçerler. Bazıları durur, tekrar okur ve düşünür. Bu durumda tekrar düşünme anlamlıdır. Kutsallık nedir? Lügattaki açıklamasını aktarıyorum; “Karşı çıkılmaması gereken, Tanrı’ya adanmış, tanrısal olan”.

Başkanım Sezai Onaral, 45 yıl Maliye Bakanlığı’nda Hesap Uzmanı, Baş Hesap Uzmanı ve İstanbul Defterdarı olarak çalışarak

emekli olmuştı. Yukarıdaki sözün kime ait olduğunu sorduğumda, beni şöyle aydınlattı:

“O dönemde (1971) uygulanan “Finansman Kanunu’nda” büyük çalışmalar yapmış, gelirler kontrolörlüğü başkanlığını kuran, yurtdışında büyükelçiliklerde Maliye Müşaviri olarak hizmet veren, yüzü fazla gülmeyen, çok ciddi bir insan olan Baş Hesap Uzmanı rahmetli Erdoğan Nirun Üstad’ın cümlesidir o”.

TÜRKLER VE OSMANLILAR

Prof. Halil İncılık ve Prof. İbrahim Kafesoğlu'nun araştırmalarına göre 13. yüzyılda Türkler, Balkan yarımadasına uç beyliği olarak kültürlerini götürdüler.

Osmanlı, yazma, sayma, ölçme ile düzenini korudu.

1064 yılında Yusuf Has Hacib tarafından yazılan “Kutadgu Bilig” -Mutlu Olma Bilgisi- adlı eser okunduğunda; Türklerin aile, devlet idaresi, hazine ve muhasebe kayıtlarına kadar geleneklerinin yazılı kurallara bağlandığı görülmektedir.

Bizi eğitenlerden Üstad İsmail Otar, “Muhasebe Tarihi” üzerine uzun çalışmalar yapıyordu. Her yıl toplantılarına katıldığı “Dünya Muhasebe Tarihçileri Komitesi”nin üyesi idi. Bu komitenin merkezi Kanada'da idi. Toplantılara yıllarca masraflarını kendisi karşılayarak katıldı, ülkemizi temsil etti.

İki önemli bulgusu vardı. Birincisi, 14. yüzyılda (1363) yazıldığı tespit edilen (“kitab-ı siyagat”) muhasebe kitabını yayımlamıştı. Siyagat; elle ve hızla yazılan steno formunda kısaltılmış bir muhasebe alfabesi idi. Diğer bulgusu ise; Süleymaniye Camii (16. yüzyıl) dahil birçok yapı ve seferlerin masraf kayıtlarına havi ruznamçe (muhasebe defterleri) defterlerinin mevcudiyetini tespit etmiş ve bunların bir kısmını yayımlamıştı.

Ayasofya Müzesi'nde bulunan bu eserler uluslararası muhasebe kongrelerine sunulmuştur.

14. yüzyıldaki siyagat kitabı, Venedikli din adamı Luca Paccooli'nin muhasebeyi bulduğu ilan edilen 1494 yılından yüz sene evvel yazılmıştır. Ve o tarihte Amerika'da henüz bir devlet de kurulmamıştı.

Kutadgu Bilig'i daha önce okuyarak konuk meslektaşlarıma Türklerin bin yıl önce muhasebeyi bildiklerini ve muhasebenin yaşamlarında var olduğunu söyleyebilmeyi çok isterdim.

Kitapta yer alan aşağıdaki cümlelerle bilimsel bir zeminde cevap vermek, sempozyuma daha yakışırdı. Kutadgu Bilig kitabından mesleğimizle ilgili alıntılarımı aktarıyorum;

Hakan akil (akıllı) yaverine sorar. (s. 202)

- İyi bir defterdar nasıl olmalı?

- Onun usta bir muhasebeci olması ve her çeşit kaydı bilmesi lazımdır; hesabın iyice tutulması için, dikkatle kayda geçmesi gerekir. (s. 205-satır 2773)

- Gelir ve giderleri yazı ile tespit etmeli; her türlü muamele kayda geçirilmelidir. (s. 205-satır 2774)

- Kara cümleden sonra, hendese hesabını ele alması lazımdır. (s. 205-satır 2783)

Denetim ile ilgili cümlelere gelince;

- Hesapta emniyet, şüphesiz kaydetmekle temin edilir; hesap muntazam kaydedilirse işler aksamaz. (s. 205-satır 2776)

- Söz yazılırsa kalır, ihmal edilirse gider. İhmalci hizmetkâr hesap verirken çok zahmet çeker. (s. 205-satır 2779)

KAYNAKÇA

Afyoncu, Erhan, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İsyanlar ve Darbeler*, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı Ocak 2010, İstanbul.

Aktepe, Münir Prof. Dr., *Patrona İsyanı (1730)*, İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 808, İstanbul 1958.

Akdağ, Mustafa Prof. Dr., *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası "Celali İsyanları"*, Yapı Kredi Yayınları, 2959, Tarih 52, İstanbul 2009.

Aktan, Coşkun Can- *Vergi, Zulüm ve İsyan*, Phoenix Yayınevi, Eylül 2002, Ankara.

Arat, Reşit, *Kutadgu Bilig Mutlu Olma Bilgisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 4. Basım, 1959, Ankara.

Aslantaş, Selim, *Osmanlıda Sırp İsyanları*, Kitap Yayınevi, 1. Basım, Eylül 2007, İstanbul.

Atatürk Araştırma Merkezi, *23 Temmuz Erzurum Kongresi I. Uluslararası Sempozyumu*, (Temmuz 2002 Erzurum), 2003, Ankara.

Aydın, Mithat, *Balkanlarda İsyan*, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı, 2005, İstanbul.

Aziz, Ahmet, *Lale Zamanında İsyân (Vak'a-i Patrona Halil)*, Yalçın Yayınları, Mayıs 2011, İstanbul.

Baykal, Bekir Sıtkı Prof. Dr., *Destari Salih Tarih, Patrona Halil Ayaklanması Hakkında Bir Kaynak*, Yayımlayan: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih–Coğrafya Fakültesi Yayınları, N:117, 1962, Ankara.

Cezar, Yavuz, *Osmanlı Maliyesinde Bunalım ve Değişim Dönemi (XVIII. yydan Tanzimat'a Mali Tarih)*, Alan Yayıncılık, 62 Bilim Dizisi, 11 Mayıs 1986, İstanbul.

Çavdar, Tefvik, *Türkiye Ekonomisinin Tarihi (1900-1960)*, İmge Kitapevi, 2003, Ankara.

Demirel, Muammer, *İkinci Meşrutiyet Öncesi Erzurum'da Halk Hareketleri*, Kültür Bakanlığı, 1231 Kaynak Eserler Dizisi 51, Yeniçağ Matbaası, 1990, Ankara.

Demir, Uğur, *Osmanlı imparatorluğu'nda Askeri İsyânlar ve Darbeler*, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul.

Dileyici, Dilek, *Vergi, Zulüm ve İsyân* Phoenix Yayınevi, Eylül 2002, Ankara.

Doğankaya, Çetin, *1908 Osmanlı Boykotu*, İletişim Yayınları, 2004, İstanbul.

Duru, Cihan, *Atatürk Dönemi Maliye Politikası*, Tisa Basımevi, 1982, Ankara.

Genç, Serdar, *Lale Devrinde Savaş, İran Seferlerinde Organizasyon ve Lojistik*, Kitap Yayınevi, 285, 1. Baskı, 2013, İstanbul.

Griswold William, J., *Anadolu'da Büyük İsyân (1591-1611)*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2. Baskı, 2002, İstanbul.

Hamit ve Muhsin, *Türkiye Tarihi Maarif Vekaleti Yayını*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1930.

Hezarfen, Ahmet, *Rumeli ve Anadolu Ayan ve Eşkiyası – Osmanlı Arşiv Belgeleri*, Kaynak Yayınları, 1. Basım, Kasım 2002, İstanbul.

Hüsamettin, Hüseyin, (Amasyalı Abizade), *Amasya Tarihi Cilt II, Cilt III*, 1. Basım, 1927, İstanbul.

Karahasanoğlu, Selim Yrd. Doç Dr., *Osmanlı İmparatorluğu'nda 1730 İsyanına Dair Yeni Bulgular, İspirzade Ahmet Efendi ve Terekesi Belgeli Makale*, Pamukkale Üniversitesi Tarih Bölümü.

Kazıcı, Ziya Prof. Dr., *Osmanlı'da Vergi Sistemi*, Bilge Yayınları 88, Tarih Kültür Dizisi 6, Osmanlı Tarihi 4, İstanbul, 2005.

Koçu, Reşat Ekrem, *Patrona Halil*, Mehmet Koçu, Koçu Yayınları İstanbul, 1967.

Kurtkan, Amiran, *Metodolojik Bir Deneme Olarak Mali Sosyoloji*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayını, 1968, İstanbul.

Lewis, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 6. Baskı, 1966, Ankara.

Morawitz, Charles, *Türkiye Maliyesi*, Maliye Bakanlığı Tetkik Kurulu Yayını, 1978, Ankara.

Önal, Ahmet, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Askeri İsyanlar ve Darbeler*, Yeditepe Yayınevi, 1. Baskı, Ocak 2010, İstanbul.

Öngeoğlu, Abdurahman, *Atatürk Dönemi Maliye Politikası*, Tisa Basımevi, 1982, Ankara.

Özkaya, Yücel Doç. Dr., *Osmanlı İmparatorluğu'nda Dağlı İsyanları (1791-1808)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakül-

tesi Yayınları, No:344, Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Basımevi, 1983, Ankara.

Palmer, Alan, *Son Üç Yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2002.

Pamuk, Şevket, *Osmanlı-Türkiye İktisadi Tarihi (1500-1914)*, İletişim Yayınları, 6. Baskı, 2010, İstanbul.

Pur, Hüseyin Perviz, *Türk Vergi İdaresi ve İdarenin Yeniden Yapılanması*, İstanbul Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, 1992.

Pur, Hüseyin Perviz, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Türkiye'nin Borç Prangası*, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2006.

Refik, Ahmet, *Lale Devri*, Hilmi Kitaphanesi, 1932, İstanbul.

Saraç, Özgür, *Vergi, Zulüm ve İsyan*, Phoenix Yayınevi, Eylül 2002, Ankara.

Sayar, Nihat Ord. Prof. Dr., *Türkiye İmparatorluk Mali Olayları*, İ.T.İ.A Nihat Sayar Yayın ve Yardım Vakfı Yayınları, No:288/513, İkinci Baskı, Met/er Matbaası, 1978, İstanbul.

Selvi, Haluk, Yrd. Doç Dr., *Milli Mücadelede Erzurum (191-1923)*, Atatürk Araştırma Merkezi, 2000, Ankara.

Sudi, Süleyman, Yayına hazırlayan: Prof. Dr. Mehmet Ali Ünal, *Osmanlı Vergi Düzeni (Defter-i Muktesid)*, Fakülte Kitapevi Yayınları, Mayıs 2008, Isparta.

Tabakoğlu, Ahmet Prof. Dr., *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi* (Doktora Tezi), Tarih Dizisi, Dergâh Yayınları, Kasım 1985, İstanbul.

Tokmakçiođlu, Erdoğan, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İsyandar*, Geçit Yayınevi, 2006, İstanbul.

Turan, Kemal, *Atatürk Dönemi Maliye Politikası*, Tisa Basımevi, 1982, Ankara.

Turan, Muzaffer, Prof. Dr. *Atatürk Kültür Merkezi Dergisi*, Türk Tarih Kurumu Yayımı, 1959, Ankara.

Tarihi, Abdi, yayıma hazırlayan: Faik Reşit Unat, *1730 Patrona İhtilali*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1999.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, Prof. Dr., *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilatı*, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1984.

Yetkin, Çetin, Prof. Dr., *Türk Halk Hareketleri ve Devrimler*, Say Kitap Pazarlama, 3. Baskı, İstanbul, Eylül 1984.

Belge

“Bulgaristan Bilimler Akademisi Tarih Enstitüsü Bildirisi”, Sayı XII, 1963.

“1730 yılında Patrona Halil İsyanı ve Onun Bulgaristan'da Yankıları”, Yazan Straşimir Dimitrov. (Özet-Rusça) Belgeleri tercüme eden Kiril S. Bogonyavlenski.

DİZİN

A

- Akdağ, Mustafa, 52, 113, 114, 118, 122.
Alaybek, Ali, 12.
Alemdar Mustafa Paşa, 71, 82, 83, 86.
Arazi Kanunnamesi, 46.

B

- Baltacı Mehmet Paşa, 158.
Baron de Tott, 63, 65.
Başdefterdar Mehmet Çelebi, 24.

C

- Çandarlı Kara Halil Paşa, 19.

D

- Deli Hasan, 114, 117, 121, 122.
Duyun-u Umumiye, 35, 82, 109, 127, 149.

G

- Gülhane Hatt-ı Hümayunu, 34.

H

- Humbaracı Osman Ahmet Paşa, 61, 62.

I

- İbrahim Müteferrika, 59, 61, 63, 146.
Islahat Fermanı, 46.

K

- Kabakçı Mustafa, 67, 70, 71, 72, 73.
Kaptan-ı Derya Abdi Paşa, 7, 153, 163, 167, 177.
Karamanlı Rüstem Paşa, 19.
Karayazıcı Abdülhalim Bey, 114, 118, 122.
Kavalalı Mehmet Ali Paşa, 84, 85, 86, 91.
Kırım Harbi (Kırım Savaşı), 34, 50, 81, 82, 126, 130.
Köprülü Fazıl Mustafa Paşa, 54.
Kutadgu Bilig, 15, 16, 217.

M

- Merzifonlu Kara Mustafa Paşa, 54, 146, 164, 165, 169, 189.
Morawitz, Charles, 32, 35, 36, 37.
Mustafa Reşit Paşa, 127.

N

Nirun, Erdoğan, 13.

O

Onaral, Sezai, 12.

Osmanlı Bankası, 31, 112.

Otar, İsmail, 15.

S

Smith, Adam, 9, 93, 94.

Sokullu Mehmet Paşa, 52, 56, 137,
139.

Ş

Şeyhülislam Ataullah Efendi, 70.

Şeyhülislam Feyzullah Efendi, 56,
57, 58.

Şeyhülislam Sunullah Efendi, 120,
121.

T

Tanzimat Fermanı, 46.

Tepedelenli Ali Paşa, 65, 66, 84,
85, 86, 91.

V

Vali Mehmet Ata Bey, 105.

Vali Nazım Paşa, 99, 100, 103.

Y

Yetkin, Çetin, 114, 117, 118, 120,
122, 135, 145, 146, 148.

Yirmi Sekiz Mehmet Çelebi, 24,
59.

Yusuf Has Hacib, 15.

Yüzbaşı İsmail Hakkı Kerimzade,
90.